

Teresa Lewandowska

Instytucje kultury literackiej na Górnym Śląsku w okresie powstań i plebiscytu

Biuletyn Polonistyczny 25/3-4 (85-86), 172-175

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INSTYTUCJE KULTURY LITERACKIEJ NA GÓRNYM ŚLĄSKU
W OKRESIE POWSTAŃ I PLEBISCYTU

28 maja 1981 r. odbyła się w Katowicach sesja naukowa zorganizowana przez Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Instytutu Literatury i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego,

Konferencja - pomyślana jako jedno z ogniw obchodów rocznicy powstań śląskich i plebiscytu - miała charakter okolicznościowy. Temat obrad został sformułowany w sposób, pozwalający na czynne uczestnictwo w sesji przedstawicielom różnych instytucji i ośrodków badawczych, co nie tylko umożliwiło konfrontację ujęć i metod badawczych, ale stało się dogodną okazją do nowej oceny zjawisk kulturalnych, które miały miejsce na Górnym Śląsku sześćdziesiąt lat temu.

Wygłoszono następujące referaty:

- dr Cz. Mykita-Glensk (Inst. Śląski Opole): Rola towarzystw i organizacji społeczno-kulturalnych na Górnym Śląsku w propagowaniu dramaturgii polskiej w okresie powstań i plebiscytu;
- mgr T. Konieczna (Inst. Śląski Opole): Udział Towarzystwa im. św. Jacka w szerzeniu kultury literackiej na Górnym Śląsku w okresie powstań i plebiscytu;
- doc. dr hab. A. Dygacz (UŚl.): Wątki oryginalne i zapożyczenia pieśni ludowych okresu powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku;
- mgr M. Piegza (UŚl.): Zadania polskiej książki publicystycznej, naukowej i podręczników z okresu powstań śląskich i plebiscytu;
- dr J. Ratajewski (UŚl.): Prasa polska w języku niemieckim jako instytucja kultury literackiej w okresie powstań śląskich

i plebiscytu;

- dr J. Stolarzewiczowa (UŚl.): "Katolik" i jego redaktor Adam Napieralski wobec spraw powstań śląskich i plebiscytu;
- mgr S. Łuczko (Inst. Śl.Śl.): Wykorzystanie poezji klasyków polskich na łamach prasy górnośląskiej w okresie powstań i plebiscytu.

Referaty z jednej strony charakteryzowały funkcje ideowe i poznawcze literatury polskiej na Śląsku w latach 1919-1921, z drugiej - podkreślały jej rolę w tworzeniu się na tych ziemiach kultury literackiej.

Dr Cz. M y k i t a - G l e n s k zainaugurowała sesję omówieniem amatorskiej działalności scenicznej na Górnym Śląsku. Pokreśliła tendencje repertuarowe oraz wydobyla z zapomnianych pism regionu głosy krytyków. Mgr T. K o n i e c z n a w swoim wystąpieniu zwróciła m.in. uwagę na dwa kierunki działalności Towarzystwa im. Św. Jacka: szerzenie polskości na łamach górnośląskiej prasy oraz organizowanie imprez kulturalnych (wieczornice, odczyty, spotkania autorskie itp.). Doc. A. D y g a c z wykazał bliskość śląskich utworów ludowych z pieśniami z innych okolic Polski. Przypomniał także pieśni oceniające Wojciecha Korfańtego (zarówno teksty polskie, jak i niemieckie). Sylwetki publicystów i naukowców zasłużonych w walce o przyłączenie Śląska do Polski przedstawił mgr M. P i e g z a, zwracając uwagę na polemiki toczone przez nich z publicystami niemieckimi na łamach pism oraz na kartach broszur.

Innemu zagadnieniu było poświęcone wystąpienie dra J. R a t a j e w s k i e g o, który mówił o prasie polskiej wydawanej w języku niemieckim. Umożliwiała ona zapoznanie się z najwybitniejszymi utworami polskich pisarzy, w tym także klasyków. Dr J. S t o l a r z e w i c z o w a przybliżyła słuchaczom echa

powstańczych zrywów na łamach "Katolika", kierowanego wówczas przez A. Napieralskiego, natomiast mgr S. Ł u c z k o podkreślił agitacyjną rolę utworów polskich klasyków w prasie plebisytowej.

Uzupełnieniem referatów była dyskusja, w trakcie której wniesiono wiele uściśleń oraz nowych propozycji. Doc. Dygacz wskazał na istotną rolę sztuk teatralnych anonimowego pochodzenia, które - jak stwierdził - posiadają najwięcej cech twórczości ludowej. Mgr Piegza mówił o konkurencji istniejącej między teatrami amatorskimi - polskimi i niemieckimi. Przypomniał, iż najchętniej grywane przez amatorów "Betlejem polskie" L. Rydla, ze względów cenzuralnych wystawiane było pod tytułem "Jasełka". Dr Ratajewski poddał w wątpliwość twierdzenie zakładające, iż wszystkie zapowiadane w prasie sztuki były wystawiane, natomiast mgr E. Gondek stwierdziła, że zestaw sztuk grywanych na Górnym Śląsku nie różnił się zbyt od zestawu przedstawień wystawianych na terenie Zagłębia Dąbrowskiego. W dalszej części dyskusji zwrócono uwagę na liczne archaizmy w cytowanych w referacie doc. Dygacza pieśniach. Wypowiedź dra E. Długajczyka dotyczyła referatu dra Ratajewskiego. Dyskutant polemizował z zakwalifikowaniem przez referenta pisma "Katholische Volkszeitung" do grupy czasopism polskich wydawanych w języku niemieckim. Zakwestionował także zgodność tytułu referatu dr Stolarzewiczowej z jego treścią, stwierdzając, że nie można utożsamiać poglądów publicystów "Katolika" ze stanowiskiem politycznym redaktora naczelnego (A. Napieralskiego). Dr E. Długajczyk uważa Napieralskiego za działacza bardzo kontrowersyjnego.

Obrady podsumował przewodniczący sesji, doc. dr A. J a r o s z, akcentując potrzebę i celowość tego rodzaju spotkań, prowadzących do ujednoczenia metod badawczych, określenia kie-

runków i celów dalszych prac oraz zmierzających do wzbogacenia wiedzy o kulturze literackiej regionu Śląska i Zagłębia w latach 1919-1921. Zebranych poinformowano, iż referaty z sesji zostaną opublikowane.

Mgr Teresa Lewandowska

GÜNTER GRASS W GDAŃSKU

Dnia 6 czerwca 1981 r., w ramach seminarium prowadzonego przez prof. dr Marię Janion w Uniwersytecie Gdańskim, odbyło się spotkanie z Günterem Grassem poświęcone jego twórczości. Pisarz przyjechał do Gdańska na to spotkanie właśnie, a także na otwarcie wystawy swoich grafik. Günter Grass znany jest w Polsce przede wszystkim jako autor "Błaszanego bębena" (niektórym nawet udało się zobaczyć w Polsce film zrealizowany według tej powieści), noweli "Kot i mysz" (wydanie polskie 1963 r.) oraz powieści "Turbot" (1977), której obszerne fragmenty w tłumaczeniu na język polski zamieściła swego czasu "Literatura na świecie" (styczeń 1979). Spotkanie z gdańskimi studentami miało prawdziwie seminaryjny charakter. Uczestnicy wykorzystali je nie tylko jako możliwość bezpośredniego, "na żywo", obcowania z pisarzem, lecz przede wszystkim jako niepowtarzalną okazję skonfrontowania analiz i pytań wynikających z lektury książek Grassa z natychmiastową - uważną i wnikliwą - odpowiedzią pisarza. Pytania i problemy były złożone; rozmowa przeskakiwała z tematu na temat, gdyż niemal każdy przyszedł ze s w o i m (czyli tym, które dla niego było najważniejsze) pytaniem do Günтера Grassa. W sprawozdaniu niniejszym zatem trze-